

DOI: <https://doi.org/10.28925/3041-1505.2026.72>

УДК 7.032(38):75.046

Волобуєва Вероніка Юріївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти,
Київський столичний університет імені Бориса
Грінченка, Київ, Україна
ORCID ID: 0009-0001-0076-4225, vyvolobuieva.
fomd22@kubg.edu.ua

Volobuyeva Veronika Yuriyivna,
Bachelor's Degree Student,
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0009-0001-0076-4225, vyvolobuieva.
fomd22@kubg.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ БОГІВ ОЛІМПУ В МИСТЕЦТВІ АНТИЧНОЇ ГРЕЦІЇ

FORMATION OF ARTISTIC IMAGES OF THE OLYMPIAN GODS IN ANCIENT GREEK ART

Анотація. У статті досліджено процес формування художніх образів богів Олімпу в мистецтві античної Греції. Проаналізовано особливості зображення провідних олімпійських божеств, зокрема Зевс, Афіна, Аполлон, Афродіта та Посейдон, в контексті розвитку давньогрецького мистецтва. Визначено основні іконографічні риси, що дозволяють ідентифікувати кожне з божеств а також розкрито їх символічне значення. Особливу увагу приділено репрезентації божественних

образів у скульптурі та вазопісі, які відіграли ключову роль у формуванні канонічних уявлень про зовнішність олімпійських богів. З'ясовано, що художні образи формувалися під впливом міфологічного сприйняття, релігійних вірувань та художніх ідеалів античного суспільства. У результаті дослідження встановлено, що мистецтво Давньої Греції відіграло ключову роль у формуванні усталених візуальних образів божеств, які вплинули на подальший розвиток європейської художньої традиції.

Ключові слова: Античне мистецтво, олімпійські боги, іконографія, давньогрецька міфологія, художній образ.

Abstract. This article examines the process of forming artistic images of the Olympian gods in Ancient Greek art. It analyzes the characteristics of the depiction of major Olympian deities, including Zeus, Athena, Apollo, Aphrodite, and Poseidon, in the context of the development of Ancient Greek art. The main iconographic features that allow for the identification of each deity are determined, and their symbolic significance is revealed. Particular attention is paid to the representation of divine images in sculpture and vase painting, which played a key role in shaping the canonical perceptions of the appearance of the Olympian gods. It is shown that artistic images were formed under the influence of mythological perception, religious beliefs, and the artistic ideals of ancient society. The study concludes that the art of Ancient Greece played a crucial role in establishing stable visual representations of deities, which influenced the subsequent development of European artistic tradition.

Keywords: Ancient art, Olympian gods, iconography, Ancient Greek mythology, artistic image.

Вступ. Мистецтво античної Греції посідає особливе місце в історії світової культури, за оскільки саме в цей період сформувалися основи європейські художні традиції. Давньогрецькі митці створили унікальну структуру образів, у якій гармонійно поєднувались уявлення про красу, пропорційність і ідеальну людину. Важливу роль у цьому процесі відігравала міфологія, як стала невичерпним джерелом сюжетів і образів для мистецтва.

Образи олімпійських богів, зокрема Зевс, Афіна, Аполлон, Афродіта та Посейдон, стали провідними елементами художньої культури Давньої Греції. Вони втілювали не лише релігійні вірування, а й уявлення про етичні ідеали, силу, мудрість, чарівність та гармонію. У процесі розвитку скульптури, вазопису та архітектурного декору сформувалися стійкі іконографічні типи зображення богів, які збереглися у мистецтві наступних епох.

Важливою особливістю давньогрецького мистецтва було прагнення до ідеалу через співвідношення частин тіла та гармонії композиції. Міфологічні образи, завдяки своїм символічності та універсальності, залишається актуальними протягом багатьох століть, адаптуючись до нових культурних контекстів.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення процесу формування художніх образів та їхнього зв'язку з розвитком античного мистецтва. Цікавим є дослідження змін зображення богів у різні періоди грецької історії. Розглядаючи соціально культурний аспект, варто зазначити, що зображення богів відображали не лише релігійні думки, а й політичні ідеї та моральні концепції. Таким чином, мистецтво Давньої Греції показувало не лише естетичним явищем, а й інструментом формування культурної ідентичності.

Постановка проблеми. У мистецтві античної Греції провідну роль займають образи олімпійських богів, які стали наскрізних мотивом скульптури, вазопису та монументального мистецтва. Давньогрецькі митці створили усталені художні типи божеств, що поєднували ідеалізовані риси людського тіла із символічними атрибутами, які відображали їхні функції та міфологічні властивості. Водночас процес формування цих образів був складним і тривалим, оскільки залежав від розвитку релігійних відображень, естетичних ідеалів та художніх традицій давньогрецького суспільства. Зображення таких богів, як Зевс, Афіна, Посейдон, Аполлон та Афродіта, поступово набували чітких іконографічних ознак.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку мистецтва античної Греції та формування художніх образів олімпійських богів є предметом дослідження багатьох вчених у галузі історії мистецтва.

Давньогрецьке мистецтво стало важливим етапом розвитку світової культури, так як саме в ньому сформувалися основні естетичні принципи, пропорційності та ідеалізації людського образу. Дослідження цієї теми дозволяє глибше зрозуміти особливості художнього мислення давніх греків та їхнє уявлення про світ богів.

Вагомий внесок вивчення античної художньої культури зробив Йоганн Йоахім Вінкельман, який розглядав давньогрецьке мистецтво як втілення гармонії, пропорційності та ідеальної краси. У своїх працях він виділив, що античні митці прагнули створювати ідеальні пропорції людини, які стали основою художнього канону європейського мистецтва. Його дослідження грали ключову роль у формуванні наукового підходу до вивчення історії мистецтва. Питання розвитку художніх стилів і

унікальні ознаки образотворчого мистецтва античності досліджував Ернст Гомбріх. У своїх роботах він аналізував особливості формування художніх традицій, значення культурного контексту та роль митця у створенні образу для розвитку мистецтва. Його дослідження допомагають зрозуміти як змінювалися художні стилі в різні періоди античного мистецтва.

Міфологічні засади формування образів олімпійських богів висвітлено у працях Роберт Грейвс де аналізуються давньогрецькі міфи, походження божеств та їх символічні атрибути. У його дослідженнях більшу увагу приділяло інтерпретації міфологічних сюжетів та їх впливу на культуру і мистецтво. Такі дослідження дозволяють глибше зрозуміти культурні та релігійні уявлення, що вплинули на формування художніх образів таких богів, як Зевс, Афіна, Посейдон та Аполлон у мистецтві античної Греції.

Попри значну кількість наукових праць призначених античному мистецтву питання формування художніх образів олімпійських богів у різних видах мистецтва потребує подальшого комплексного аналізу. Особливу увагу заслуговує уявлення ідеалів давньогрецького суспільства, що дозволяє зрозуміти процес створення цих образів у скульптурі, вазопісі та в інших видах мистецтва.

Мета. Ціллю статті є дослідження процесу розвитку формування художніх образів олімпійських богів у мистецтві античної Греції та визначення їхніх основних іконографічних особливостей у різних видах образотворчого мистецтва.

Результати дослідження. У результаті проведеного аналізу з'ясовано основні особливості формування художніх образів богів у мистецтві античної Греції. Давньогрецька культура сформувало особливу систему

художніх уявлень, у якій божества зображувалися в уподібненні до людини вигляді. Це свідчить на суть, що боги поставали перед людиною у формі возвеличення людського тіла, що віддзеркалює прагнення греків до гармонії, краси та фізичного ідеалу. Такий підхід став визначною рисою античного мистецтва і суттєво вплинув на подальший розвиток європейської художньої традиції. Аналіз скульптури та вазопису показує, що митці прагнули не лише передати зовнішній вигляд божеств, а й підкреслити їхні характерні риси та символічне значення. Кожен бог мав особисті атрибути, які допомагають ідентифікувати його образ і зрозуміти його роль у міфологічній системі. Так, верховний бог Зевс здебільшого зображувався як могутній правитель із блискавкою або скіпетром у руках, що знаменувало його владу. (рис.1-2)

Додатково варто зазначити, що образи богів у мистецтві античної греції формувалися не лише під впливом міфологічних уявлень, а й під впливом культурних ідеалів того часу. Давні греки надавали перевагу гармонійному розвитку людини, тому митці прагнули створювати ідеальні образи, які уособлювали фізичну силу, врівноваження та внутрішню естетику. Саме тому богів часто зображували у вигляді величних постатей, що нагадували людину але водночас надавали могутність у своїй величі.

Рис.1 Федій. статуя Зевса в Олімпії. Рис.2 копія автор невідомий Зевс

Постать богині Афіни втілювала мудрість, справедливість і військову стратегію Її часто зображували у шоломі та з щитом, а поряд часом міг бути символ мудрості, сова. (рис 3-4) Така іконографія акцентувала її роль як покровительки міст і захисниці справедливого порядку. Окрім цього, образ Афіни у мистецтві античної Греції зазначали поєднанням сили та розуму. Митці прагнули підкреслити її впевненість і велич, що відображалося в скульптурах та зображень на кераміці. Афіна також виступає символом захистом міст і ремесел, тому її образ використовували у декоративному мистецтві, архітетному оздобленні храмів.

Рис. 3 Федій. Афіна Парфенес. Рис. 4 Эвфранор. Афіна Маттеї

Вагому роль у давньогрецькому мистецтві посідав у свою чергу образ Аполлона, бога світла, гармонії та мистецтва. У скульптурі він часто з'являється у вигляді юнака з ідеальними балансом тіла, що символізує красу, молодість і духовну рівновагу. (рис. 5) Аполлона могли

описувати з лірою або лавровим вінком, які вирізняли його зв'язок із музикою, поезією та перемогою. У художніх образах Аполлона могли описувати з лавровим вінком або з лірою, яке вирізняло його зв'язок з музикою та поезією. Нерідко у художніх образах Аполлона пов'язували з гармонією світу. Саме через цей образ митці прагнули передати ідею поєднання природи та людської душі.

Рис. 5 Леохар. Аполлон Бельведерський

Дослідження також засвідчило еволюцію художніх підходів до зображення божеств. В архаїчний період скульптури мали умовний і статичний характер, тоді як у класичний період митці досягли високого рівня реалістичності та гармонії форм. Саме в цей час було створено зразки, які стали еталоном краси й пропорцій у європейській культурі. У класичний період мистецтво досягло значного розвитку у передачі анатомії руху, точності та емоційної виразності. Митці почали уважно вивчати будову людського тіла, що дозволили створювати більш точні динамічні зображення. (рис. 6-7) Художні досягнення визначили подальший розвиток європейського мистецтва.

Рис.6 Автор невідомий. Вмираючий воїн. Рис.7 Іктін. Фриз храму Аполона в Бассах

Таким чином, підсумок дослідження аргументує про те, що формування художніх образів богів у мистецтві античної Греції було щільно пов'язане з міфологічними уявленнями, релігійними віруваннями та естетичному смаку давньогрецького суспільства. Художники бажали не лише передати зовнішній вигляд божеств, а й пояснити їхній символічний зміст, що виявило античне мистецтво важливим джерелом культурної та духовної спадщини.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що зображення богів у скульптурі, вазописі та інших видах мистецтва реалізовували не лише декоративну чи культову функцію, а й слугували методом передачі ідеологію уявлень давніх греків. Кожне божество мало власні символи та атрибути, які сприяли зауважити його характерні риси та значення у міфологічній системі. Таким чином, художні образи богів стали важливою частиною культурної спадщини античної цивілізації.

Художні образи богів у мистецтві античності відображали не лише міфологічні уявлення а й світогляд та принципи тогочасного суспільства. Через мистецтво в ті часи намагалися пояснити будову світу, взаємозв'язок з природою та роль богів у житті людей.

Формування мистецтва античної Греції відбувався поволі, від набутих і більш статичних форм архаїчного періоду до всевладдя і реалістичних образів класичної доби. Саме в цей період надали вигляду художнім канонам, які значною мірою вплинули на еволюцію європейського мистецтва. Розвиток художніх форм супроводжувалися поступовим удосконаленням техніки виконання художніх можливостей митців. Скульптори дедалі точніше передавали пропорції людського тіла, руху постаті та гармонії форм. Саме ідеали форм, пропорційності та краси сформовані у мистецтві античної Греції які вплинули на формування художніх принципів у подальшій історії мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Вінкельман Й. Й. Історія мистецтва давнини / пер. з нім. Київ : Основи, 2002. 512 с.
2. Гомбріх Е. Історія мистецтва. Київ : ArtHuss, 2019. 688 с.
3. Грейвс Р. Грецькі міфи. Київ : Основи, 2004. 704 с.
4. Boardman J. Greek Art. London : Thames & Hudson, 1996. 288 p.
5. Hurwit J. M. The Art and Culture of Early Greece, 1100–480 B.C. Ithaca : Cornell University Press, 2000. 480 p.
6. Neer R. Greek Art and Archaeology. London : Thames & Hudson, 2012. 432 p.
7. Osborne R. Archaic and Classical Greek Art. Oxford : Oxford University Press, 1998. 288 p.
8. Pollitt J. J. Art and Experience in Classical Greece. Cambridge : Cambridge University Press, 1972. 256 p.
9. Ковальчук О. В. Історія світового мистецтва : навч. посіб. Київ : Каравела, 2018. 512 с.
10. Беляєва С. О. Історія античного мистецтва : навч. посіб. Київ : Либідь, 2015. 304 с.

References:

1. Vinkelman Y. Y. Istoriiia mystetstva davnyiny / per. z nim. Kyiv : Osnovy, 2002. 512 s.
2. Hombrikh E. Istoriiia mystetstva. Kyiv : ArtHuss, 2019. 688 s.
3. Hreivs R. Hretski mify. Kyiv : Osnovy, 2004. 704 s.
4. Boardman J. Greek Art. London : Thames & Hudson, 1996. 288 p.
5. Hurwit J. M. The Art and Culture of Early Greece, 1100–480 B.C. Ithaca : Cornell University Press, 2000. 480 p.
6. Neer R. Greek Art and Archaeology. London : Thames & Hudson, 2012. 432 p.
7. Osborne R. Archaic and Classical Greek Art. Oxford : Oxford University Press, 1998. 288 p.
8. Pollitt J. J. Art and Experience in Classical Greece. Cambridge : Cambridge University Press, 1972. 256 p.
9. Kovalchuk O. V. Istoriiia svitovoho mystetstva : navch. posib. Kyiv : Karavela, 2018. 512 s.
10. Bieliaieva S. O. Istoriiia antychnoho mystetstva : navch. posib. Kyiv : Lybid, 2015. 304 s.